

РЕЦЕНЗИЯ

по конкурс за заемане на академична длъжност „доцент“ в професионално направление 3.2 Психология (Трудова психология), за нуждите на Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Философски факултет, обявен в ДВ бр. 30 от 15.04.2022 г. и на интернет страницата на Софийския университет „Св. Климент Охридски“

Рецензент проф. д.н. Снежана Евлогиева Илиева

Катедра „Социална, организационна, клинична и педагогическа психология“,
Философски факултет, СУ „Св. Климент Охридски“

ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ НА МАТЕРИАЛИТЕ ПО КОНКУРСА И НА КАНДИДАТА ЗА ДОЦЕНТ

Конкурсът за заемане на академичната длъжност „доцент“ по 3.2 Психология (Трудова психология) е обявен за нуждите на катедра „Социална, организационна, клинична и педагогическа психология“, Философски факултет, Софийски университет „Св. Климент Охридски“. Основание за изготвяне на рецензията е заповед РД 38-239/16.05.2022 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“.

Единствен кандидат в конкурса е гл. ас. д-р Вихра Георгиева Найденова от СУ „Св. Климент Охридски“. Подадените документи отговарят на основните изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за приложението му и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“.

Вихра Найденова е завършила специалност „Психология“ в СУ „Св. Кл. Охридски“ през 2002 г. с отличен успех и придобива степента „магистър“. Тя има две специализации по време на следването си: Трудова и организационна психология и Клинична и консултативна психология. Вихра Найденова е била докторант в Университет Бийлефелд, Германия, където защитава докторска дисертация на тема: „Стрес и здраве при източноевропейски емигранти в Германия“ и придобива научната и образователна степен „доктор“ през 2008 г. Дипломата е призната от СУ „Св. Кл. Охридски“ по професионално направление 3.2. Психология.

През 2007 г. Вихра Найденова е избрана за хоноруван асистент по трудова психология към катедрата по Социална, трудова и педагогическа психология на ФФ, СУ „Св. Кл. Охридски“, като води упражнения на бакалаври от специалност Психология. От 2015 г. след

конкурс В. Найденова постъпва като редовен главен асистент по професионално направление 3.2. Психология (Трудова психология). Тя има 7 години трудов стаж като щатен преподавател в Катедрата по Социална, организационна, клинична и педагогическа психология на Философски факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“.

Представената справка за натовареността на д-р Найденова показва, че курсовете, които тя води като титуляр в бакалавърски и магистърски програми, са изцяло по темата на конкурса. Преподавателската натовареност на главен асистент д-р Вихра Найденова включва семинарните занятия по Трудова психология - втора част при студенти от бакалавърската степен на специалност „Психология“ към СУ „Св. Кл. Охридски“. Тя води лекционен курс по Трудова и организационна психология в специалност „Социология“, както и задължителни и избираеми курсове към магистърските програми на специалност „Психология“ на СУ: МП по Трудова и организационна психология (Стрес, здраве и безопасност на работното място, Управление на таланта и планиране на приемствеността, Управление на човешките ресурси); МП по Организационна психология и корпоративен мениджмънт на английски език (Occupational health and safety at workplace, Human Resources Management). В магистърските програми, в които преподава, гл. ас. д-р Вихра Найденова е научен ръководител на 30 дипломанти, като темите на дипломните работи попадат в сферата на научните ѝ интереси и компетентности в областта на управление на човешките ресурси, управление на стреса, подбор и оценка и трудово представяне.

Преподавателската натовареност и водените лекционни курсове дават основание да се установи подготвеността на кандидата за заемане на академичната длъжност „доцент“ по научната специалност и показват съответствие на академичната компетентност на кандидата със спецификата на конкурса в сферата на трудовата психология.

ИЗПЪЛНЕНИЕ НА МИНИМАЛНИТЕ НАЦИОНАЛНИ ИЗИСКВАНИЯ ЗА ЗАЕМАНЕ НА АКАДЕМИЧНАТА ДЛЪЖНОСТ „ДОЦЕНТ“

От представената справка със съответния доказателствен материал се констатира, че гл. ас. д-р Вихра Найденова покрива минималните национални изисквания за заемането на академичната длъжност „доцент“. Тя участва в конкурса с 33 броя научни трудове, от които една монография, която представлява хабилитационен труд, едно учебно помагало в съавторство, 23 доклади и статии на български език, от които 10 самостоятелни, а 13 в

съавторство, 2 статии на английски език в редактирани колективни трудове, както и 6 статии в съавторство в реферирани и индексирани научни издания.

Представена е справка за забелязаните цитирания, които съдържат, освен цитирания и български източници, съществен брой цитирания, в това число в SCOPUS и Web of Science на статии в съавторство, публикувани в реферирани и индексирани научни издания.

Приложените справки и доказателства показват, че гл. ас. д-р В. Найденова **изпълнява минималните национални изисквания** съгласно Правилника за прилагане на ЗРАСРБ (изменение и допълнение ДВ бр. 15 от 19.02.2019 г., таблица 1, Област 3. Социални, стопански и правни науки, 3.2. Психология). Тя има необходимите 150 точки за изискванията от група А, Б и В, съответно показател 1, показател 2 и показател 3, тъй като притежава степента „доктор“, която носи 50 т., а също така представя хабилитационен труд, който носи 100 т. Група Г (П4 до П10) от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ поставя изискване за публикациите за доцент, според което кандидатката трябва да има най-малко 200 точки. Въз основа на представената справка от д-р В. Найденова нейните публикации носят 211 т. Според Правилника за прилагане на ЗРАСРБ кандидатът за доцент трябва да има и 50 т. от цитирания. Справката за цитиранията, представена от гл. ас. д-р Вихра Найденова, показва цитирания, включително в SCOPUS и Web of Science, които се равняват на 2645 т. По отношение на показател Е – участие в научни проекти, от приложената справка се установява участие в един международен научен проект – 20 т.

Цялостната научно-изследователска и преподавателска дейност гл. ас. д-р Вихра Найденова, както и професионалният ѝ опит в различни организации като експерт по управление на човешките ресурси, съответстват на профила на конкурса и покриват необходимите изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 3.2. Психология (Трудова психология), съгласно чл. 53, ал. (1), т. 1 и т. 2 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и чл.105 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“.

ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА И ОЦЕНКА НА НАУЧНАТА ПРОДУКЦИЯ НА КАНДИДАТА

Хабилитационният труд, с които гл. ас. д-р Вихра Найденова участва в конкурса, е монографията „Ангажираност и обучение на служителите. Хората в организациите – потенциал, развитие и принос“, издателство „Изток-Запад“, 2022. Монографията е посветена на изключително важен от теоретична и емпирична гледна точка проблем за съвременната трудова и организационна психология. Въпреки че тази проблематика се разработва интензивно в последните години и представлява интерес за ред изследователи в чужбина и у нас, въпросите, които си задават изследователите, надвишават броя на отговорите и решенията, които могат да бъдат приложени на практика с цел повишаване на ангажираността на служителите. Именно поради това амбицията на гл. ас. д-р Вихра Найденова да се заеме с изследване на ангажираността на служителите трябва да бъде високо оценена, тъй като се търсят не само емпирични доказателства за причините и факторите, които влияят на формирането на ангажираност, но и възможните практически действия и интервенции от страна на организациите и, в частност, на специалистите по управление на човешките ресурси. Разглежданият изследователски проблем за ангажираността става още по-значим и наболял на фона на настъпилите изменения в характера на труда по време на КОВИД-пандемията и в пост КОВИД периода. Влияние на КОВИД пандемията върху ангажираността на служителите се констатира в световен мащаб и поставя ред предизвикателства пред изследователите, експертите и консултантите по управление на човешките ресурси и организационно развитие.

В съдържателно отношение монографията интегрира и търси баланс между теория, установени емпирични закономерности и тенденции и насоките за приложение на теоретичните и емпиричните постижения в практиката на трудовите психолози и специалисти по човешки ресурси. Направено е систематизирано представяне на различните теоретични подходи за изследване на ангажираността, като гл. ас. д-р Вихра Найденова не се ограничава само до представянето на отделните теории и схващания за ангажираността, но проследява хронологията на възникване на проблема, развитието на различните изследователски перспективи и търсенето на фактори и променливи, които оказват влияние на ангажираността. Представеният текст показва висока научна ангажираност и задълбоченост при разглеждане на съвкупността от предшестващи изследвания, като те са

интегрирани съобразно концепцията и търсенията на авторката. Разглеждат се комплексните причини за формиране на ангажираност, като се акцентира както на личностните фактори, така и на организационните предпоставки и фактори, които детерминират ангажираността на служителите.

Специално трябва да се подчертае, че при разглеждане на факторите и причините за ангажираност и в теоретичен, и в приложен план, се подчертава ролята на лидерството, взаимоотношенията на работното място и политиките и практиките по управление на човешките ресурси. Във втора глава, която е насочена към анализ на ангажираността в контекста на развитие на човешките ресурси, гл. ас. д-р Вихра Найденова обосновава и последователно доказва водещата роля на управлението на човешките ресурси и по-конкретно, проследява начините, по които подборът, въвеждането на нови служители, оценката на служителите, управлението на трудовото представяне, ученето и развитието, развитието на лидерски компетентности допринасят за формиране на ангажираност.

Въз основа на разгледаните в първа и втора глава на монографията теоретични подходи и емпирични данни от други изследвания до момента, се формира изследователската концепция на гл. ас. д-р Вихра Найденова, която се фокусира върху проучване на мотивационните фактори и удовлетвореността на служителите като предпоставки за формиране на ангажираност. Обособена е отделна глава, в която се описват и дискутират резултатите и се правят практически значими и приложими в практиката изводи и констатации. Представени са резултати от собствени отделни емпирични изследвания на ангажираността на служителите и на свързаните с нея или детерминиращи я фактори в различни типове организации, в това число от банковия сектор и ИТ сектора, както и в държавна организация. Подчертава се водещото значение на смислеността и значимостта на работата като основен предиктор на ангажираността на служителите. Отчита се детерминиращата роля на социалните взаимоотношения и формиране на връзки в работата, както и мотивиращото значение на ученето, развитието и новаторството за повишаване на ангажираността на служителите.

Бих искала да подчертая, че монографията доказва не само професионалната заинтересованост, но и реалните постижения на гл. ас. д-р Вихра Найденова и заслужава висока оценка. Опитът да се обхванат различни перспективи при изследването на ангажираността и да се аргументира водещото значение на подходите за управлението на

човешките ресурси представлява интерес за широк кръг специалисти както от академичната сфера, така и от практиката. Именно търсенето на приложимостта на резултатите в практиката е основната ориентация, застъпена от автора в монографията, като са приведени сериозни доказателства в подкрепа на това. Монографията е написана по подходящ и разбираем начин, който запазва научната издържаност, но същевременно с това прави резултатите и установените закономерности достъпни и разбираеми за приложение в практиката.

Освен хабилитационния труд, другите публикации, предоставени за участие в конкурса, покриват няколко основни тематични области, които са представителни за съвременната психология.

Едната голяма тематична област е насочена към стреса, благополучието и здравето, като тук се интегрират резултати от изследвания предимно на студенти, като се анализират причините и факторите за формиране на здравно поведение. Разглежда се значението на социалната подкрепа като модератор и „буфер“ на стреса, характеристиките на тип Д поведение и влиянието им върху здравето на личността, ролята на физическата активност, удовлетвореността от живота, качеството на живот и психичното благополучие като детерминанти на здравното поведение. Заслужава да се подчертае, че в част от публикациите е застъпена крос-културната перспектива на изследване, която включва сравнителен анализ на различни аспекти на здравното поведение при студенти от България, Германия и Полша.

Научните и научно-приложните интереси на гл. ас. д-р Вихра Найденова с сферата на управление на човешките ресурси намират израз в широк спектър от публикации. Общото за тях е, че те се подчиняват на научно-изследователската перспектива, свързана с провеждане и анализ на емпирично изследване, но същевременно имат изразени практическа насоченост. Дискутират се съществени проблеми за съвременното управление на човешките ресурси, в това число подбор и развитие на персонала, управление на трудовото представяне, центровете за оценяване, прилагане на компетентностни модели и 360 градусова обратна връзка, управление на талантите, подходи и начини за формиране на приемственост в организациите, както и ролята на въвеждането в работата и менторството като фактор за трудовото представяне и ангажираност на служителите.

Цялостният анализ на публикациите на гл. ас. д-р Вихра Найденова показва, че нейното научно творчество се съсредоточава в няколко значими сфери с изразена практическа насоченост, а именно проблемите на стреса, благополучието, здравето и подкрепата в организационен контекст, управлението на човешките ресурси и по-специално поставянето на акцент върху подбора, въвеждането на служители, оценката и управление на трудовото представяне.

ОЦЕНКА НА НАУЧНИТЕ И НАУЧНО-ПРИЛОЖНИ ПРИНОСИ НА КАНДИДАТА

Приносите на гл. ас. д-р Вихра Найденова могат да бъдат конкретизирани в няколко направления. Тя допринася за изясняване на факторите, които определят формирането и поддържането на ангажираност на служителите. Изследванията ѝ на ангажираността добавят принадлежна стойност към досегашните възгледи и установяват значими от изследователска и приложна гледна точка резултати. Представя се интегриран подход за установяване на факторите, които предсказват ангажираността, като се подчертава значението на самата работа и по-точно, перцепцията за нейната смисленост и значимост, социалните взаимоотношения на работното място и подходите за учене и развитие на служителите като част от управлението на човешките ресурси. Отчетливо се показва сходството, но и диференциацията и взаимодействието между ангажираност, удовлетвореност от работата и привързаност към организацията.

Тя дава ред практически препоръки и насоки, които се отнасят както до въвеждането на работещи управленски подходи за поддържане и повишаване на ангажираността на служителите. Тези изводи и препоръки са валидни не само за конкретните организации, в които са провеждани изследванията, но и са приложими към останалите организации в национален и международен контекст.

Намерени са емпирични доказателства за значението на подбора на служители, оценката на тяхното трудово представяне и подходите за учене и развитие, като това дава възможност да се установи какъв ефект имат различните аспекти и компоненти на управлението на човешките ресурси върху ангажираността и трудовото представяне на служителите.

Приложена е крос-културната перспектива, която разкрива особеностите и тенденциите в здравното поведение, качеството на живот и психичното благополучие при студенти в университетска среда.

Гл. ас. д-р Вихра Найденова има принос към адаптирането и разработването на методи за изследване, в това число за възприет стрес, социална подкрепа, мотивиращи фактори в работата.

В монографията и в останалите научни публикации гл. ас. д-р Вихра Найденова успешно съчетава теоретико-емпиричната с практико-приложната перспектива и търси доказателства и проверка в практиката на установените резултати. Това придава изразена научно-приложна ориентация на нейните публикации и интегрира на практика теоретичните постижения, резултатите от емпирични изследвания и валидирането им в сферата на управление на човешките ресурси.

Към момента нямам сведения и не съм констатирала елементи на плагиатство от гл.ас. д-р Вихра Найденова.

ЛИЧНИ ВПЕЧАТЛЕНИЯ ЗА КАНДИДАТА

Имам преки впечатления от кандидата, като познавам д-р Вихра Найденова от следването ѝ в специалност „Психология“ и като неин ръководител на дипломната работа в специализацията по Трудова и организационна психология. Мога да твърдя, че от студентка тя проявява интерес и афинитет към изследвания на стреса и здравето поведение, което намира продължение и в докторската ѝ дисертация, а впоследствие и при разширяване на кръга от изследователските ѝ интереси и търсения. Тази научна последователност и разширяване на периметъра от научни интереси към сферата на управлението на човешките ресурси допринасят за утвърждаването и развитието на трудовата психология у нас. Прякото ми взаимодействие и работа с нея по съвместни изследвания и публикации ми дават основание да констатирам, че тя работи и взаимодейства добре в екип и има съзнателен, системен и ангажиран подход при провеждането на научно-приложни изследвания. В хода на своята кариера като експерт в управлението на човешките ресурси в различни организации и като дългогодишен преподавател д-р Вихра Найденова разви и продължава да развива изследователски и преподавателски опит. Досегашните ѝ постижения и бъдещият потенциал за развитие като учен и преподавател позволяват да се твърди, че тя е стойностен и изявен представител на трудовата психология у нас.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Въз основа на направените изводи и констатации относно публикациите и приносите на гл. ас. д-р Вихра Георгиева Найденова, категорично твърдя, че кандидатурата ѝ отговаря на всички изисквания на ЗРАСРБ и на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“.

Високата ми оценка е комплексна и се отнася както до преподавателската, така и до нейната научно-изследователската дейност. Дългогодишният ѝ стаж и преподавателски опит в бакалавърска и магистърска степен на обучение свидетелстват за нейната професионална подготвеност и са предпоставка за бъдеще кариерно развитие в академичната сфера. Научното творчество на гл. ас. д-р В. Найденова обхваща съществени проблеми от областта на трудовата и организационната психология, съответства на профила на научната специалност и разкрива задълбочен подход към провеждане на емпирични изследвания, анализ и интерпретация на резултати и извеждане на научно обосновани закономерности и тенденции. Научното ръководство на множество дипломанти в магистърски програми позволява да се приложат знанията и опита ѝ при подготовката и обучението на бъдещите специалисти в сферата на трудовата психология. Тя успешно работи в съавторство и взаимодейства с други изследователи, което се потвърждава и от съвместните ѝ публикации и работа в научно-изследователски екипи с учени и практики в страната и чужбина. Цитиранията на нейните публикации свидетелстват за научната ѝ разпознаваемост и принос към съвременната психология.

Дългогодишните ми лични впечатления в хода на цялостната ѝ академична кариера и професионално развитие до момента ми дават основание да смятам, че гл. ас. д-р Вихра Найденова е изграден изследовател, преподавател и експерт, който допринася за развитието на трудовата психология и за подготовката на бъдещи специалисти.

В резултат на високата оценка на научната и преподавателската дейност на гл. ас. д-р Вихра Найденова предлагам на Научното жури да подкрепи избирането ѝ за „доцент“ по професионално направление 3.2. Психология (Трудова психология) в Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

30.08.2022 г.

Гр. София

Рецензент:

проф. д.пс.н. Снежана Илиева